

Rapport

Datum: 18 januari 2006

Rapportnummer: 2006/010

Klacht

Verzoekers, de ouders van de heer X, klagen er over dat een met naam genoemde officier van justitie te Leeuwarden tijdens een bijeenkomst op 6 februari 2002 met vrienden en enkele nabestaanden van X heeft gezegd dat hij niet bekend was met de brief van X aan een medewerker van de reclassering van 27 december 2001. In deze brief had X onder meer aangegeven dat hij er niet meer zou zijn als zijn zaak ter terechtzitting zou dienen.

Daarnaast klagen verzoekers over het feit dat voormelde officier van justitie op de bijeenkomst van 6 februari 2002 ter beantwoording van vragen telkens heeft verwezen naar de verklaring die de heer X bij de politie had afgelegd, waardoor de aanwezigen niet een afdoend antwoord kregen op hun vragen.

Verzoekers klagen voorts over de wijze waarop het Openbaar Ministerie te Leeuwarden hun klacht over een officier van justitie uit voornoemd arrondissement heeft behandeld, zonder rekening te houden met de emotionele beladenheid van de klacht. Zij klagen er met name over dat:

- de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie te Leeuwarden in een gesprek met hun gemachtigde heeft gezegd dat de zelfmoord van de heer X in geen verhouding stond tot het door hem gepleegde strafbare feit;
- de hoofdofficier van justitie te Leeuwarden in een ander gesprek met de gemachtigde heeft gezegd dat vooral heel duidelijk moet zijn dat er maar één persoon verantwoordelijk is voor de zelfmoord van de heer X en dat is hijzelf.

Voorts klagen verzoekers over de wijze waarop hun zoon is verhoord door politieambtenaren van het regionale politiekorps Friesland. Zij klagen er met name over dat hij tijdens dat verhoor onder druk is gezet, waardoor hij een bekennende verklaring heeft afgelegd over de strafbare feiten waarvan hij werd verdacht. In dit kader is door de gemachtigde van verzoekers aangevoerd dat uit de verklaring van verzoekers zoon is af te leiden dat de verklaring geen directe weergave is van hoe hij daadwerkelijk heeft verklaard en hoe het verhoor is verlopen.

Beoordeling

Algemeen

Strafzaak tegen X

1. Op 18 april 2001 meldde de moeder van een minderjarige jongen bij het regionale politiekorps Friesland dat de zoon van verzoekers, X, aan de plasser van haar zoontje had gezeten. Het zoontje had haar dit verteld. Voorts had het zoontje haar verteld dat X dit bij

meerdere jongetjes had gedaan. Een dag later deed deze moeder aangifte, waarbij zij vertelde op welke wijze haar zoontje door X was betast.

Naar aanleiding van de aangifte werd een strafrechtelijk onderzoek ingesteld. Daartoe werd contact opgenomen met de ouders van diverse andere jongetjes, waarbij het vermoeden bestond dat deze jongetjes ook door X zouden zijn misbruikt. Voorts gaf de officier van justitie te Leeuwarden het bevel om X als verdachte van overtreding van artikel 247 Wetboek van Strafrecht (zie Achtergrond, onder 3.) aan te houden.

X meldde zich na daartoe te zijn uitgenodigd op 24 april 2001 aan het politiebureau, alwaar hij werd aangehouden en verhoord.

2. X had vanaf 27 april 2001 contacten met de reclassering. Deze contacten leidden tot een rapport van 2 november 2001 dat de reclassering had opgesteld ten behoeve van de voorlichting in de strafzaak.

In het rapport wordt onder meer beschreven dat X grote vrees had voor de zitting en dat hij suïcidale gedachten had, maar dat deze ten tijde van het afronden van het rapport afnamen. In het rapport staat onder het kopje "delictbeleving" verder vermeld dat de drijfveren die X ertoe hadden gebracht om jongetjes te betasten, niet bepaald helder waren geworden. Deze onduidelijkheid vormde voor de reclassering reden om X schriftelijk te verwijzen naar de Ambulante Forensische Psychiatrie (AFP).

Onder het kopje "gevolgen van de aanhouding" vermeldt het rapport dat X op het moment dat de rapportage werd opgesteld behoorlijk onder psychische druk stond en dat hij zich straffe op een wijze die niet in verhouding leek te staan met hetgeen hem werd verweten. Het buitenproportionele straffen zou bestaan uit het zichzelf een uiterst laag zelfbeeld aanmeten en het denken dat de toekomst nog slechts grijs tot zwart zou zijn.

De reclassering gaf de officier van justitie in overweging om de zaak af te doen via een "onderhoud ten parkette" en de zaak voorwaardelijk te seponeren onder de bijzondere voorwaarde dat verzoeker onder toezicht van de reclassering een door hem gestarte behandeling bij de AFP zou afronden.

X kon zich verenigen met de inhoud van de rapportage.

3. Op 5 september 2001 werd door de Ambulante Forensische Psychiatrie een behandelplan opgesteld. In het behandelplan werd onder het kopje "probleembeschrijving" aangegeven dat X zijn eigen gedrag ten aanzien van seksuele grensoverschrijdingen onverklaarbaar vond en door het openbaar worden ervan leed aan een aanpassingsstoornis. X heeft het behandelplan ondertekend.

4.1. X werd gedagvaard voor de zitting van de meervoudige kamer van de rechtbank op 8 januari 2002. Hij schreef naar aanleiding van deze dagvaarding omstreeks 27 december

2001 een brief aan zijn begeleider bij de reclassering, met daarin onder meer de volgende tekst:

"Ik denk dat er nu niks meer aan te doen is, de rechtszaak is nu niet meer te voorkomen, neem ik aan. Ik kan echter niet verder als er een rechtszaak komt, en die komt er ook niet, want dan ben ik er niet meer, hoe vreselijk ik dat ook vind, vooral voor mijn familie en vrienden, voor mijzelf is het minder erg, want ik heb me er al in berust.

(...) Voor mezelf weet ik dat ik niets fout heb gedaan, wel ben ik onhandig geweest en dom, maar wat justitie erachter zoekt is absoluut niet waar."

4.2. Naar aanleiding van bovengenoemde brief had de reclasseringsmedewerker op 27 december 2001 een telefonisch onderhoud met officier van justitie K., waarbij de officier werd ingelicht omtrent hetgeen X had geschreven.

5. Op 8 januari 2002 werd de strafzaak tegen X behandeld door de rechtbank te Leeuwarden. X was daarbij niet aanwezig en evenmin was een advocaat verschenen. De reclasseringsmedewerker was wel op deze zitting verschenen. De officier van justitie eiste een taakstraf van 180 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf van 3 maanden met als bijzondere voorwaarde toezicht door reclassering en ambulante psychiatrie. X ontnam zichzelf op 9 januari 2002 het leven.

Met het overlijden van de verdachte kwam het vervolgingsrecht van de officier van justitie te vervallen, zodat de rechtbank niet aan een inhoudelijk oordeel toekwam, maar de niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie uitsprak.

6. In een afscheidsbrief aan zijn ouders had X onder meer het volgende geschreven:

"Dat ik dit doe heeft niets met jullie te maken, het ligt aan de leugens en opklopperij van justitie. Zoals jullie nu misschien wel weten, is er gisteren zitting geweest over mij en wat en waarom ik het gedaan zou hebben, dat is echt niet waar, ik val NIET op kinderen, gewoon op vrouwen, niet wat ze daar proberen te bewijzen, wat een onzin, ik weet wel dat jullie mij geloven, maar op het bureau hebben ze mij 'gebroken'. Ik ben geestelijk niet zo sterk zeker en daar heb ik dingen gezegd, nou ja, ja en nee gezegd op hun vragen om daar weg te mogen, zo gaat dat."

Klacht over het Openbaar Ministerie

7. Nadat X zijn leven had beëindigd, wensten zijn nabestaanden en vrienden een gesprek met de behandelend officier van justitie, K. Dit gesprek werd gehouden op 6 februari 2002 in het gemeentehuis van de gemeente waar X en zijn ouders woonden. De ouders waren niet bij het gesprek aanwezig; twee broers van verzoeker wel.

8. Bij brief van 20 maart 2002 diende de gemachtigde van nabestaanden van X bij de hoofdofficier van justitie te Leeuwarden een klacht in over officier van justitie K. De klacht betrof het niet opnemen (op video of geluidsband) van het politieverhoor, het negeren van het advies van de reclassering en het niet laten uitvoeren van een gedragsdeskundig onderzoek. Verder werd erover geklaagd dat ter zitting geen aanhouding van de behandeling, toevoeging van een advocaat en sluiting van de deuren is gevorderd. Ten slotte ging de klacht over de opstelling van K. in het gesprek op 6 februari 2002.

De gemachtigde rondde af met het standpunt dat het Openbaar Ministerie onzorgvuldig te werk was gegaan en dat de suïcide - naar alle waarschijnlijkheid - niet had hoeven plaats te vinden als het Openbaar Ministerie de juiste zorgvuldigheid in acht had genomen. Hij schreef dat de nabestaanden met de klacht wilden bewerkstelligen dat het Openbaar Ministerie schriftelijk en in een persoonlijk gesprek zou erkennen dat bij de behandeling van de strafzaak niet de nodige zorgvuldigheid was betracht.

9. De gemachtigde van verzoekers had in het kader van de klachtafhandeling op 14 mei 2002 een gesprek met de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie. Blijkens het daarvan opgemaakte gespreksverslag wilden verzoekers met het indienen van de klacht niet zozeer bereiken dat een formele reactie zou worden gegeven, doch dat een open gesprek met de officier van justitie kon worden gearrangeerd over de gang van zaken bij het strafrechtelijk onderzoek.

In een brief van 15 mei 2002 deelde de gemachtigde de plaatsvervangend hoofdofficier mee - refererend aan het onderhoud van de dag daarvoor - dat het het beste zou zijn indien er een open gesprek kon worden gearrangeerd tussen justitie en politie enerzijds en de nabestaanden anderzijds, en dat hij door het gesprek van 14 mei 2002 de indruk had gekregen dat dit wellicht inderdaad mogelijk zou zijn.

10. Op 27 mei 2002 werd de plaatsvervangend hoofdofficier nogmaals aangeschreven door de gemachtigde van verzoekers. Vervolgens vond op 7 juni 2002 een gesprek plaats tussen de gemachtigde en de hoofdofficier van justitie. Bij brief van 30 juli 2002 werd namens verzoekers aangegeven dat verzoekers een formele afdoening van de klacht wensten. In een uitvoerig gemotiveerde brief van 20 augustus 2002 handelde de hoofdofficier de klacht af en achtte de klachtonderdelen hetzij niet-ontvankelijk, hetzij ongegrond.

A. Met betrekking tot het arrondissementsparket Leeuwarden

I. Ten aanzien van het gesprek met officier van justitie K. op 6 februari 2002

Bevindingen

1. Eén van de klachten die de gemachtigde van verzoekers op 20 maart 2002 indiende, had betrekking op het gesprek op 6 februari. Verzoekers namen K. zeer kwalijk dat hij in het gesprek had verzwegen dat hij bij de zitting op de hoogte was van de brief die de reclassering eind december 2001 van X had ontvangen. Bovendien had de officier telkens verwezen naar de door X afgelegde verklaring en leek hij niet open te staan voor vragen van de nabestaanden.

2. De brief waarbij de hoofdofficier zijn oordeel over de klacht gaf, vermeldt onder meer dat officier van justitie K. in een ambtsbericht van 3 april 2002 zijn zienswijze heeft kenbaar gemaakt en dat K. aangaf zich niet te herinneren of de brief van X aan de reclasseringsmedewerker ter sprake was gekomen tijdens het gesprek op 6 februari 2002. De hoofdofficier concludeerde dat de mogelijkheid bestaat dat de brief niet aan de orde is geweest en wierp de vraag op of de officier van justitie de brief ter sprake had moeten brengen. Hij was van mening dat het in de rede had gelegen dat de officier van justitie de brief ter sprake zou hebben gebracht, indien tijdens het gesprek de vraag zou zijn gesteld of de officier van justitie voor de zitting op de hoogte was geweest van het voornemen van X om zichzelf het leven te benemen. De hoofdofficier stelde dat niet was gebleken dat deze situatie zich had voorgedaan.

Ten aanzien van het tweede onderdeel van de klacht stelde de hoofdofficier het volgende. De officier van justitie had ontkend dat hij niet openstond voor vragen van de nabestaanden. K. zegt met de nodige terughoudendheid enkele passages uit het proces-verbaal te hebben voorgelezen nadat hem uitdrukkelijk was verzocht die terughoudendheid in acht te nemen. De hoofdofficier verklaarde de klacht niet gegrond.

3. Namens verzoekers werd vervolgens een klacht ingediend bij de Nationale ombudsman. De minister van Justitie sloot zich in zijn reactie op die klacht aan bij de inhoud van een ambtsbericht van de hoofdofficier van justitie van 15 juli 2004. Het was de hoofdofficier opgevallen dat de klacht, zoals deze bij het parket werd ingediend, nog luidde dat de officier van justitie de brief van X aan de reclassering had verzwegen, terwijl in het kader van het onderzoek van de Nationale ombudsman de klacht luidt dat de officier zou hebben gezegd dat hij zelfs niet met de brief bekend was. De hoofdofficier verwees naar zijn eerdere uitgangspunt voor beoordeling (in zijn brief van 20 augustus 2002) dat de officier van justitie zich niet kon herinneren of de brief ter sprake is gebracht tijdens het gesprek van 6 februari 2002. Hij achtte de klacht niet gegrond.

4. Via de gemachtigde van verzoekers ontving de Nationale ombudsman op 29 april 2004 een brief en op 20 september 2004 een e-mailbericht d.d. 10 september 2004 van een broer van X die bij het gesprek op 6 februari 2002 aanwezig is geweest.

Het e-mailbericht houdt in:

"...Het gesprek met K. was bedoeld om onze vragen beantwoord te krijgen, echter K. begon het gesprek met het proces-verbaal voorlezen, met name de delen waarin X zou hebben bekend en wat X allemaal gezegd zou hebben. Daardoor kregen wij allemaal het gevoel dat K. ons van X zijn schuld probeerde te overtuigen.

Er is gevraagd of de heer K. bekend was met het feit of er ook een brief was die X aan (de reclasseringsmedewerker; N.o.) heeft gestuurd en waarin hij zijn suïcidale gedachten bekend heeft gemaakt, hierop heeft K. op gezegd dat hij hiermee niet bekend was terwijl de heer (de reclasseringsmedewerker; N.o.) aan ons heeft verteld dat hij voor de rechtszaak al met K. over de brief heeft gesproken en op de rechtszaak nogmaals de brief heeft uitgedeeld of voorgelezen.

Enkele andere vragen waren:

Vraag: Wist u dat X met de dood worstelde?

Antwoord: Ik wist dat hij niet lekker in zijn vel zat, maar nee dat het zo erg was wist ik niet.

Vraag: Waarom is het geen besloten zitting geworden zoals gevraagd door de heer (de reclasseringsmedewerker; N.o.)?

Antwoord: Dat wordt eigenlijk nooit gedaan.

Meer vragen wisten we niet meer, wel dat het veel over fouten ging die gemaakt zijn. Een echt antwoord kon daar niet op gegeven worden. Het ging ook over de bewijslast. Hoe X op grond van verklaringen veroordeeld of berecht kon worden. Het antwoord op deze vragen wist niemand meer. (...)"

De brief van de broer van X stemt hiermee overeen, maar vermeldt niet de twee specifieke vragen.

Beoordeling

5.1. Namens verzoekers wordt er in de eerste plaats over geklaagd dat de officier van justitie tijdens de bijeenkomst op 6 februari 2002 heeft gezegd dat hij niet bekend was met de inhoud van de brief van 27 december 2001 van X aan een medewerker van de reclassering.

5.2. Hoewel het bewuste gesprek in verschillende opzichten gedenkwaardig moet zijn geweest (het overlijden van de verdachte, de onrust daarover, de plaats van het gesprek), heeft officier van justitie K. twee maanden later laten weten zich niet te herinneren of de brief van X aan de reclassering in dat gesprek aan de orde is geweest. De Nationale ombudsman kan niet goed uit de voeten met deze uitlating van de officier. Evenmin kan de Nationale ombudsman blind varen op de weergave, ruim twee jaar later, van het

betreffende onderdeel van het gesprek door een broer van X. Zou diens lezing juist zijn, dan zou dit betekenen dat K. heeft ontkend van de brief te hebben geweten, terwijl vast staat dat hij op 27 december 2001 een telefonisch onderhoud heeft gehad met de reclasseringsmedewerker, bij welk onderhoud de brief van X ter sprake is gebracht. Een meer waarschijnlijke toedracht is die welke aansluit bij de klacht zoals die oorspronkelijk werd geformuleerd en die erop neer komt dat de officier het niet over de brief van X heeft willen hebben.

5.3. Het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking houdt in dat bestuursorganen burgers met het oog op de behartiging van hun belangen actief en desgevraagd van adequate informatie voorzien.

5.4. In het midden kan blijven of onder 5.2 de juiste weergave van de gang van zaken tijdens het gesprek is geformuleerd, omdat gelet op de aard van de bijeenkomst niet kon worden gevegd dat de officier zou uitweiden over de brief. Hij kon immers niet overzien welke precies de relatie was tussen de aanwezige jongeren en X en of de zeer persoonlijke inhoud van de brief aan hen kon worden toevertrouwd. Gezien tegen deze achtergrond kan de officier niet een tekort aan informatieverstrekking worden aangerekend. Dit zou mogelijk anders hebben gelegen als het een onderhoud met verzoekers had betroffen.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

6.1. De klacht luidde verder dat de officier van justitie tijdens het gesprek telkens verwees naar de verklaring van X, met de mededeling dat X deze had ondertekend, waardoor de nabestaanden geen antwoord kregen op diverse vragen met betrekking tot het opsporingsonderzoek. K. had de nabestaanden de indruk gegeven dat hij niet open stond voor hun vragen.

6.2. Ook in reactie op dit klachtonderdeel heeft de minister verwezen naar het ambtsbericht van de hoofdofficier van justitie. Daarin staat onder meer dat terughoudendheid bij het geven van informatie was geboden in het belang van het jeugdige slachtoffer van de ontucht en dat officier van justitie K. op verzoek van de aanwezige familie en vrienden zelf terughoudend is geweest in het toelichten van de inhoud van het strafdossier.

6.3. Het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking houdt in dat bestuursorganen burgers met het oog op de behartiging van hun belangen actief en desgevraagd van adequate informatie voorzien.

6.4. De Nationale ombudsman merkt allereerst op dat de strafzaak tegen X en diens overlijden tal van vragen hebben opgeroepen bij X' familie en vrienden en acht het aannemelijk dat de nabestaanden ook na het gesprek met de officier met tal van vragen

zijn blijven zitten. Dat rechtvaardigt op zich niet de conclusie dat de officier is tekortgeschoten op het punt van informatievoorziening en beantwoording van vragen.

Men name ten aanzien van vragen die niet de strafprocessuele gang van zaken of de verklaring van X betreffen kan van een officier van justitie amper een bijdrage worden verwacht.

6.5. De klacht van verzoekers dat de officier van justitie telkens naar het proces-verbaal verwees, is in zoverre onterecht dat de officier de concrete vragen waarvan de broer van X melding heeft gemaakt niet aan de hand van het dossier heeft beantwoord (zie hiervoor onder 4.).

Overigens is, voor wat betreft de vragen die bij de nabestaanden leefden over wat X bij de politie had verklaard en het bewijs waarop het Openbaar Ministerie zich baseerde, te begrijpen dat K. het proces-verbaal van verhoor van X als uitgangspunt heeft gebruikt en daaruit heeft geciteerd. Dat proces-verbaal vormde immers - met de aangifte - het bewijsmateriaal op basis waarvan K. tot vervolging van X had besloten. Het was dus consequent om zich ook tegenover de nabestaanden op de weergave van X' verklaring in het proces-verbaal te verlaten.

De Nationale ombudsman stelt geen schending van genoemd behoorlijkheidsvereiste vast en acht de onderzochte gedraging op dit punt behoorlijk.

II. Ten aanzien van de houding van het Openbaar Ministerie bij de klachtbehandeling

Bevindingen

1. Verzoekers klagen erover dat hun klacht over officier van justitie K. is behandeld zonder dat rekening is gehouden met de emotionele beladenheid van de klacht. Meer in het bijzonder hebben zij zich eraan gestoord dat de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie in een gesprek op 14 mei 2002 met hun gemachtigde heeft gezegd dat de zelfmoord van X in geen verhouding stond tot het door X gepleegde strafbare feit. Voorts is hun klacht gericht tegen een opmerking van de hoofdofficier van justitie in een gesprek op 7 juni 2002 dat alleen X voor de suïcide verantwoordelijk was.

Zij ervaren het als pijnlijk en verontrustend dat het Openbaar Ministerie door de wijze van klachtafhandeling heeft laten blijken geen idee te (willen) hebben van de mogelijkheid dat X tot suïcide is gekomen omdat hij volstrekt wanhopig was, terwijl twijfel aan de overtuigende kracht van het bewijsmateriaal mogelijk was.

2.1. In het gesprek op 14 mei 2002 trad de plaatsvervangend hoofdofficier op als onderzoeker van de klacht die op 20 maart 2002 namens verzoekers was ingediend. Een contact met de politie was voor de gemachtigde aanleiding om de plaatsvervangend

hoofdofficier op 15 mei 2002 een brief te sturen. Hij schreef daarin het volgende over het onderhoud op 14 mei:

"...Ik heb u in ons onderhoud van gisteren voorgelegd dat het naar mijn mening het beste zou zijn dat er een open en eerlijk gesprek zou komen tussen het Openbaar Ministerie en de politie enerzijds, de nabestaanden van de heer X anderzijds. Ik kreeg, afgaande op het contact dat ik met u persoonlijk had, de indruk dat het wellicht inderdaad mogelijk zou blijken te zijn om aan deze zware optocht te beginnen en die ook af te maken.

Door de laatste ontwikkelingen (de opstelling van de politie tegenover de gemachtigde daags tevoren; N.o.) ziet het plaatje er in mijn ogen weer heel anders uit: kwetsend voor de nabestaanden en niet het vertrouwen schenkend dat in oprechte eerlijkheid en openheid wordt gehandeld en gecommuniceerd..."

Verdere schriftelijke contacten in mei 2002 betreffen de mogelijkheid van een gesprek tussen verzoekers en officier van justitie K, niet het gesprek van 14 mei 2002.

2.2. In reactie op de door de Nationale ombudsman in onderzoek genomen klacht schreef de hoofdofficier van justitie in een ambtsbericht aan het College van procureurs-generaal dat het hem bevreemdt dat de klacht niet eerst namens verzoekers aan hem was voorgelegd, maar voor de eerste maal via de Nationale ombudsman kenbaar werd gemaakt. De hoofdofficier had na het gesprek van 14 mei 2002, op 7 juni 2002 nog gesproken met de gemachtigde. De gemachtigde heeft de klacht bij die gelegenheid niet geuit, en ook in de briefwisseling die de hoofdofficier nadien heeft gevoerd met de gemachtigde is de klacht niet als zodanig verwoord.

Het ambtsbericht vermeldt dat de plaatsvervangend hoofdofficier tijdens het gesprek van 14 mei 2002 uitgebreid had gesproken met de gemachtigde. In dat gesprek had hij zijn gevoelens van medeleven met de familie tot uiting gebracht. Daarbij gaf hij aan dat naar zijn mening de tragische en door niemand gewilde dood van X als reactie op het strafbare feit, niet in verhouding stond tot dat feit. Daarmee wilde hij tot uitdrukking brengen hoe erg hij het vond dat X tot zijn daad was gekomen en daarmee deed hij recht aan de emotionele beladenheid van de zaak.

De minister van Justitie acht de klacht op grond van het vorenstaande niet gegrond.

3.1. De tweede opmerking waarop de klacht zich toespitst, werd gemaakt door de hoofdofficier van justitie in een gesprek met de gemachtigde. In dat gesprek op 7 juni 2002 zei de hoofdofficier dat vooral heel duidelijk moet zijn dat er maar één persoon verantwoordelijk is voor de zelfmoord van X en dat is X zelf.

3.2. De belangrijkste punten uit dit gesprek zijn door de gemachtigde beschreven in een brief van 11 juni 2002 aan de hoofdofficier. Aan de orde was geweest dat de nabestaanden de verwachting hadden om tijdens een informeel gesprek van de officier

van justitie te vernemen dat het optreden van het Openbaar Ministerie, achteraf gezien, anders en beter had gekund. De hoofdofficier had aangegeven dat hij van mening was dat het optreden van de officier van justitie niet onjuist was geweest en dat het voldoen aan de geschetste verwachting ten onrechte een schuldbekentenis zou inhouden. Voorts had blijkens het schrijven van de gemachtigde de hoofdofficier benadrukt dat het overlijden van X door hem en zijn collegae als een zeer tragische gebeurtenis werd beschouwd en dat dit als zodanig door de gemachtigde ook kenbaar diende te worden gemaakt aan de nabestaanden.

3.3. De brief van 20 augustus 2002 waarin de hoofdofficier van justitie de interne klachtbehandeling afrondde met een gemotiveerde beslissing op de klachtonderdelen, opent met woorden van medeleven met en begrip voor de nabestaanden van X.

3.4. Ook ten aanzien van deze klacht meldde de hoofdofficier in zijn ambtsbericht van 15 juli 2004 dat het hem verbaast dat deze klacht als zodanig werd opgeworpen. De gemachtigde had in de correspondentie na het gesprek nooit een dergelijke klacht geformuleerd. Verder had de hoofdofficier de gemachtigde juist gevraagd de nabestaanden in kennis te stellen van de bij hem en zijn collegae aanwezige gevoelens van medeleven. De hoofdofficier benadrukte in het ambtsbericht dat de nabestaanden steeds willen horen dat het aan het Openbaar Ministerie te wijten zou zijn dat X zelfmoord had gepleegd, omdat deze ten onrechte zou zijn gedagvaard. De hoofdofficier had - hoezeer hij ook begrip heeft getoond voor de emoties van de nabestaanden - tegenover de gemachtigde het ondubbelzinnige standpunt ingenomen dat het Openbaar Ministerie niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor de tragische consequenties die X zelf heeft verbonden aan het feit dat zijn zaak aan de rechter werd voorgelegd, en dat die verantwoordelijkheid uitsluitend bij X ligt.

De minister van Justitie achtte onder verwijzing naar dit ambtsbericht de klacht niet gegrond.

4. In zijn reactie op het standpunt van de minister van Justitie meldde de gemachtigde van verzoekers dat hij de intentie had om tot een open en eerlijk gesprek te komen met justitie (en politie). Aan het gesprek met de plaatsvervangend hoofdofficier en ook aan het gesprek met de hoofdofficier hield hij de indruk over dat er bij de gesprekspartners geen enkele ruimte bleek te bestaan voor zelfkritiek, twijfel en de vraag of men achteraf gezien alles wel goed had gedaan. De in de klacht verwoorde uitspraak gaf voor de gemachtigde aan dat er geen ruimte was om te komen tot het beoogde open gesprek met de nabestaanden.

Beoordeling

5. Het vereiste van correcte bejegening houdt onder meer in dat bestuursorganen burgers als mens respecteren en hen beleefd behandelen. Dit betekent voor de behandeling van

klachten van nabestaanden die verband houden met suïcide van een dierbare dat geenodeloos kwetsende opmerkingen worden gemaakt en dat het doorgaans passend is medeleven te betonen.

6. De Nationale ombudsman overweegt voorts als volgt. Uit het onderzoek is gebleken dat de hoofdofficier en plaatsvervangend hoofdofficier in woord en geschrift meer dan eens medeleven hebben betuigd aan verzoekers, soms door tussenkomst van hun gemachtigde. De Nationale ombudsman heeft geen aanwijzing dat het Openbaar Ministerie te Leeuwarden geen oog heeft gehad voor de impact van de suïcide en de omstandigheid dat de nabestaanden worstelen met tal van vragen. De zaak heeft op het hoogste niveau van het parket ruime aandacht gekregen.

De Nationale ombudsman is het met de hoofdofficier eens dat de opmerking van de plaatsvervangend hoofdofficier over de ernst van de zelfmoord in verhouding tot de ernst van het delict kan worden gezien als een uiting van bewustheid van de tragiek voor de nabestaanden. De Nationale ombudsman gaat er daarbij vanuit dat de plaatsvervangend hoofdofficier bedoeld heeft te zeggen dat de ernst van het delict relatief gering is in verhouding tot de ernst van de zelfmoord. Het feit dat degene tegenover wie de opmerking werd gemaakt (de gemachtigde) lange tijd niet heeft geprotesteerd tegen deze opmerking, wijst erop dat ook de gemachtigde deze uitspraak aldus heeft geïnterpreteerd.

7. Iets anders is dat het indienen van de klacht voor verzoekers en hun gemachtigde niet heeft opgeleverd wat zij hadden gehoopt: erkenning van fouten door het Openbaar Ministerie, althans blijk van een kritische beschouwing door het Openbaar Ministerie van het eigen optreden in de strafzaak tegen X. De Nationale ombudsman merkt daarbij op dat dit van de zijde van verzoekers zeer is bemoeilijkt doordat direct al bij het indienen van de klacht is aangegeven dat de suïcide - naar alle waarschijnlijkheid - niet had hoeven plaatsvinden als het Openbaar Ministerie de juiste zorgvuldigheid in acht had genomen. Openhartige kanttekeningen van het Openbaar Ministerie bij de zorgvuldigheid van het eigen handelen zouden daardoor al snel kunnen worden opgevat als erkenning van (mede)verantwoordelijkheid voor de dood van X.

Tegen deze achtergrond acht de Nationale ombudsman het begrijpelijk dat de hoofdofficier van justitie uitdrukkelijk stelling heeft genomen en oordeelt hij dat de opmerking van de hoofdofficier over de verantwoordelijkheid van X voor de suïcide nietodeloos kwetsend is geweest. Hij acht daarbij van belang dat deze mededeling niet rechtstreeks aan verzoekers, maar aan hun (professionele) gemachtigde was gericht.

Gelet op het bovenstaande, is de Nationale ombudsman van oordeel dat niet is gehandeld in strijd met het vereiste van correcte bejegening.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

B. Met betrekking tot het regionale politiekorps Friesland

Bevindingen

1.1. Uit processen-verbaal en een mutatie uit het strafdossier blijkt het volgende omtrent het verhoor van X. Hij is op 24 april 2001 om 8:50 uur aan het politiebureau verschenen, even later aangehouden en om 9:10 uur geleid voor een hulpofficier van justitie. Politieambtenaren S. en W. hebben hem vanaf 9:20 uur verhoord. Op enig moment is hij op de foto gezet. Omstreeks 14:00 uur heeft een medewerker van het Algemeen Maatschappelijk Werk Friesland op het politiebureau een gesprek gevoerd met X. Hij werd om 14:50 uur "heengezonden". In verband met X' emotionele toestand hebben de maatschappelijk werker en de verhorende ambtenaren X begeleid naar diens ouderlijk huis.

1.2. Het proces-verbaal van verhoor is opgemaakt en ondertekend door W. en S. en vermeldt dat aan X is meegedeeld dat hij niet tot antwoorden verplicht was. Daarna staat de verklaring van X opgenomen. Vervolgens vermeldt het proces-verbaal dat de verdachte, na zijn verklaring te hebben doorgelezen, daarbij volhardde en deze ondertekende.

De Nationale ombudsman heeft overwogen om het proces-verbaal hier vrijwel volledig te citeren, omdat het verloop en de weergave van het verhoor de inzet vormen van de klacht over het politieoptreden bij de Nationale ombudsman. Hij ziet daarvan af vanwege het risico van ongepaste belangstelling, bijvoorbeeld in de media, voor de persoonlijk getinte details in de verklaring. In plaats daarvan volgt hier een combinatie van citaten en beschrijving van de weergave van X' verklaring in het proces-verbaal.

"...Ik ben op uw verzoek vrijwillig aan het politiebureau te (...) verschenen. Ik begrijp dat ik door u ben aangehouden. Ik word verdacht van het plegen van ontuchtige handelingen met kinderen. Ik wil wel meewerken aan het onderzoek en ben bereid hierover een verklaring af te leggen. Ik zal eerst iets over mijn persoonlijke omstandigheden vertellen."

Verzoeker vertelt over zijn werk in een mobiele winkel, dat daar veel kinderen komen en dat hij ze wel snoep geeft als ze daarom vragen. Het proces-verbaal vervolgt:

"...U vraagt mij hoe het komt dat kinderen bij mij komen. Ik denk dat het ongeveer anderhalf jaar geleden begonnen is dat er kinderen in (de mobiele winkel; N.o.) komen snoep te vragen. Er kwam er eerst eentje en later kwamen daar meer kinderen bij. (...) Ik denk dat er met enige regelmaat 5 of 6 kinderen bij mij in (de mobiele winkel; N.o.) komen om snoep te vragen.

U vraagt mij of ik de namen van de kinderen weet aan wie ik snoep geef. Dit weet ik niet meer. Ik weet wel dat na schooltijd, (...), een aantal kinderen regelmatig om snoep komt

vragen. Ik weet dat die kinderen volgens mij allemaal op dezelfde (...) school zitten. Vrijdags na drie uur komt er vaak een aantal kinderen. Ook op dinsdag komen er rond 12 uur dezelfde kinderen in (de mobiele winkel; N.o.) om snoep vragen.

Het is ongeveer een jaar zo dat een aantal dezelfde kinderen bij mij komt om snoep te vragen. Het zijn allemaal jongetjes die komen. Ik schat ze rond de negen of tien jaar oud.

U vraagt mij in mijn eigen woorden te vertellen wat er gebeurd is. Ze komen dan in (de mobiele winkel; N.o.) en ik geef ze een snoepje. Ik stoei dan wel eens met ze. Ik til ze dan wel eens op..."

De tekst gaat verder in dezelfde verhalende stijl met verzoeker als ik-persoon. Twee bladzijden lang gaat het over hoe verzoeker jongetjes optilt, dat hij daar geen bepaalde beleving bij heeft, dat het vier of vijf jongetjes betrof, dat het inderdaad ook wel een aantal malen is gebeurd, dat het hem wel een fijn gevoel geeft als hij met hen speelt en hen aanraakt, dat als het gebeurd was hij besepte dat het niet kon, dat het aanraken eigenlijk met stoeien is begonnen, dat hij geen snoep geeft om ze te mogen aanraken, hoe hij bij het stoeien jongetjes heeft aangeraakt, welk snoep hij ze gaf, dat het hem ook wel een plezierig gevoel gaf dat hij hun blij kon maken met snoep, dat hij de laatste weken een bepaald jongetje snoep heeft gegeven en betast, dat hij nu wel beseft dat de aanrakingen eigenlijk onbewust verder zijn gegaan, dat hij wil benadrukken dat hij kinderen niet beloonde met snoep, maar zo eigenlijk wel de zekerheid had dat de kinderen bij hem terug kwamen, dat hij thuis op internet wel eens pornosites bekijkt.

De laatste halve bladzijde van het proces-verbaal houdt het volgende in:

"...Ik erken dat ik in (plaatsnaam) in (locatie), de afgelopen maanden, ontuchtige handelingen met minderjarige jongetjes heb gepleegd. Ik heb met vier minderjarige jongetjes ontucht gepleegd. Ik weet de namen van de jongetjes niet. De ontuchtige handelingen bestonden uit het (...) - over de kleding - aanraken van (...) de jongetjes. Ik heb geen dwang bij de jongetjes gebruikt. Ik heb hun wel elke keer snoep gegeven. Ik wil benadrukken dat ik dit niet deed om hun te belonen, maar ik besepte wel dat ze elke keer weer terug zouden komen voor snoep.

Ik schat dat ik in totaal met het stoeien ongeveer 15 maal de jongetjes (...) aangeraakt. Ik schat dat ik in totaal vijf keer bij drie verschillende jongetjes...

Ik wil graag geholpen worden omdat er dingen in mijn hoofd gebeuren waar ik geen grip op heb. Ik ben zelf niet in staat om bepaalde handelingen te stoppen. Daar heb ik hulp bij nodig..."

2. De korpsbeheerder stelt in zijn reactie op de klacht dat het proces-verbaal van verhoor op ambtsead is opgemaakt, waardoor hij geen reden heeft om aan de juistheid ervan te twijfelen.

3.1. Een briefrapport van prof. W.A. Wagenaar, gedateerd 9 augustus 2004 bevat een bespreking van de verklaring van X en van andere stukken betreffende het opsporingsonderzoek. Dit briefrapport is uitgebracht op initiatief van de gemachtigde en van de toenmalige advocaat van verzoekers; zij hebben prof. Wagenaar op 6 augustus 2004 om zijn deskundig oordeel verzocht. De brief is op 11 augustus 2004 door de advocaat ter kennis van de Nationale ombudsman gebracht en houdt aangaande de klachten die de Nationale ombudsman in onderzoek heeft genomen het volgende in:

"...Mijn vakgebied is de psychologische functieleer, die zich bezig houdt met de algemene psychologische functies waarover ieder mens beschikt, zoals waarneming, taal, logisch redeneren, geheugen, etc. In het kader van strafzaken zijn waarneming en geheugen vaak relevant voor de beoordeling van verklaringen van verdachten en getuigen; daarbij komt ook aan de orde welke methoden zijn gebruikt om herinneringen aan waarnemingen en belevingen te reactiveren. Daarnaast behoren ook de mogelijke zwakheden in het logisch redeneren van onderzoekers tot mijn expertisegebied.

(...)

4. Het belangrijkste document in het dossier is de verklaring van X, die er bij eerste inspectie uitziet als een bekennende verklaring. Uit de latere behandeling van de zaak is gebleken dat de officier van justitie, K., meende dat een bekennende verklaring eigenlijk een voldoende rechtvaardiging is voor een vervolging en dus het eindpunt van het onderzoek kan zijn. De vraag is echter hoe die verklaring precies tot stand is gekomen. Ongelukkigerwijs verkeren wij in de omstandigheid dat Nederland behoort tot de weinige beschaafde landen waarin verhoren van verdachten niet verbatim worden geregistreerd. In plaats van een nauwkeurige registratie bestaan verklaringen van verdachten doorgaans uit door de verbalisanten geredigeerde teksten die vooral één doel lijken te dienen: de effectieve vervolging van die verdachten. De verklaring van X op 24 april 2001 is daarvan een treffend voorbeeld. De tekst mist iedere eigenschap die haar zou kwalificeren als een door de verdachte zelf geformuleerde herinnering. De systematische manier waarop in het document wordt toegewerkt naar formuleringen die aansluiten bij het Wetboek van Strafrecht en bij de in de latere dagvaarding te gebruiken bewoordingen, is mogelijk nog verklaarbaar als X zelf een ervaren jurist was geweest; quod non. De enige andere verklaring voor de vorm van deze bekennende verklaring is dat de verbalisanten de tekst geheel zelf hebben opgesteld, waarbij de verdachte slechts de rol was toebedeeld om een en ander te beamen en om uiteindelijk de tekst te ondertekenen. Wellicht zult u denken dat zo'n beschuldiging wel erg gemakkelijk is geuit. Ik wil er echter op wijzen dat de beschuldiging voortkomt uit een zorgvuldige lezing van de tekst; dat een dergelijke gang van zaken in het geheel niet zeldzaam is; en dat een dergelijke beschuldiging eenvoudig voorkomen kan worden door het verhoor te registreren op audio- of videotape. Het laatste is een kleine moeite en is inmiddels verplicht in zedenmisdrijven binnen afhankelijkheidsrelaties.

(...)

6. Een belangrijk punt bij de beoordeling van het verhoor van X is of van hem enige weerstand tegen de af en toe voorkomende politiepraktijken bij het verhoren van verdachten verwacht mag worden. Het dossier geeft daarover wel enige suggesties. X was een nogal secundair reagerende persoon, een doener geen prater, die zich gemakkelijk schikte en niet snel openlijk protesteerde. Hij was ook een redelijk eenvoudige man, die geen enkele ervaring had in de omgang met politieonderzoek. Bij een dergelijke persoonlijkheid moet er extra voorzichtig worden omgegaan met verhoortechnieken, en is er des te meer reden om eventuele latere verwijten te voorkomen door het zorgvuldig registreren van verhoren.

7. De bekennende verklaring van X bevat een aantal elementen die een deskundige enigszins zouden kunnen waarschuwen. Ten eerste is het feit dat X zo gemakkelijk en snel bekende op zich zelf al atypisch. Mensen die kinderen misbruiken zijn juist notoire ontkenners. Verder is het vreemd dat X zulke grote risico's zou hebben genomen door kinderen te betasten in elkaars bijzijn, en zonder ze te instrueren dat zij hierover moesten zwijgen. In dit kader is het hinderlijk dat wij de precieze leeftijden van betrokkenen niet kennen; ik ga er echter van uit dat alle genoemde jongens mondig genoeg waren om het risico dat zij thuis over het misbruik zouden spreken hoog in te schatten. Het belangrijkste is echter een zekere mate van tegenspraak in de verklaring, die verder niet is onderzocht. Op dossierblz. (...), verklaart X dat hij geen beleving heeft bij het aanraken van de jongens. Slechts enkele regels later, (...), zegt hij dat hij seksuele bedoelingen heeft en er een prettig gevoel bij krijgt. Op blz. (...), verklaart X dat het één keer is gebeurd dat hij (...). Op blz. (...) is dat ineens vijf keer geworden. Het zijn maar voorbeelden, maar dit waren uitstekende onderwerpen geweest om in een tweede verhoor aan de orde te stellen..."

Verder bepleitte prof. Wagenaar dat in zedenzaken waarbij kinderen het slachtoffer zouden kunnen zijn, het verhoor van aangever en verdachte wordt vastgelegd op geluidsband of videoband. Dit zou - met andere maatregelen - in de zaak van X tot meer duidelijkheid hebben geleid. "Of X daarmee geholpen zou zijn hangt af van de vraag of de beschuldigingen in zijn zaak juist of onjuist waren, waarover ik uiteraard geen oordeel heb", aldus prof. Wagenaar.

3.2. Op uitnodiging van de Nationale ombudsman reageerde de minister van Justitie bij brief van 16 december 2004 op prof. Wagenaars voorstel tot het (frequenter) opnemen van verhoren. Hij schreef dat een richtlijn in de maak was, die als opvolger zal dienen van de Aanwijzing bejegening slachtoffers van zedendelicten en de Aanwijzing opsporing seksueel misbruik in afhankelijkheidsrelaties. In de nieuwe aanwijzing zou worden beschreven in welke gevallen in ieder geval bandopnames gemaakt dienen te worden van aangifte en verhoor.

Inmiddels is de richtlijn op 15 februari 2005 onder de naam Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik in werking getreden. Daarin wordt onder meer bepaald dat het verhoor van de verdachte op een geluidsband dient te worden opgenomen in zedenzaken waar een gevangenisstraf van acht jaar of meer op staat en bij zaken met betrekking tot misbruik in afhankelijkheidsrelaties. Het feit waarvan X werd verdacht valt niet onder de eerste en waarschijnlijk evenmin onder de tweede categorie zaken.

4.1. Op 16 februari 2005 hoorden twee onderzoekers van het Bureau Nationale ombudsman de bij het verhoor van X betrokken politieambtenaren.

S. verklaarde dat hij volledig gecertificeerd is als zeden- en jeugdresearcheur. In 2001 werkte hij reeds twee jaar op dat gebied. Over het verhoor en de hem in de klacht verweten gedraging vermeldt het verslag van het horen het volgende:

"...We hebben X gevraagd om op het bureau langs te komen. X parkeerde (...) en kwam zo binnenwandelen. We hebben hem verteld dat er aangifte tegen hem was gedaan en wat de aangifte inhield, en hem gevraagd wat hij erop te zeggen had. Hij verklaarde van alles spontaan, hij begon gewoon te vertellen. (...) Hij heeft er nog geen 6 uur gezeten. Dit is voor een zedenzaak erg kort. We hebben hem koffie gegeven en voor de lunch kreeg hij wat eten en drinken. We hebben zelf tijdens deze zes uur ook nog even overlegd. X heeft ook nog even zitten huilen. Tegenwoordig zetten we veel meer in het proces-verbaal dan een paar jaar geleden (zoals de koffiebreek, de lunch en het huilen). (...)

X is niet gaan zitten om te zeggen dat hij alles zou bekennen. Het duurt even voordat je contact hebt met iemand. Je probeert een aanloopje te nemen in het verhaal door wat te vragen naar zijn werk..."

Aan S. is de opmerking van prof. Wagenaar voorgehouden dat X heeft verklaard dat hij geen bepaalde beleving heeft bij het optillen van jongetjes en een aantal regels verder, dat hij wel seksuele bedoelingen heeft met hetgeen hij bij jongetjes doet. S. daarover:

"...Ik kan hierop alleen maar zeggen dat X het zo heeft verklaard en zo hebben wij dat opgeschreven. Waarom hij dat zo heeft verklaard, is een vraag die alleen X had kunnen beantwoorden. We zijn nog wel op zijn gevoel ingegaan. Wat hij voelde toen hij dit deed. Er heeft een opbouw in het verhaal gezeten, X heeft steeds meer openheid van zaken gegeven. Wij zeggen altijd tegen een verdachte: als je geholpen wilt worden, moet je wel met de billen bloot, anders kun je niet geholpen worden. X kwam er tijdens het verhoor zelf achter dat wat hij deed niet goed was. Volgens mij heeft hij met een heel groot geheim rondgelopen. Hij heeft later gezegd dat iedereen het fout had en dat hij het goed had, dat hij geen seksuele handelingen met jongetjes had verricht.

Ik vind niet dat wij X tijdens het verhoor onder druk hebben gezet. Wij konden hem al helemaal niet onder druk zetten om een bekentenis af te leggen ten aanzien van feiten, die

ons niet eens bekend waren. Wij wisten bijvoorbeeld niet dat hij een computer had, en dat hij (...) naar foto's van tienerjongetjes keek. Daarover kunnen we dus ook geen bekentenis afdwingen (...).

Als X niet makkelijk zou bekennen, zouden we dagen met dit verhoor bezig zijn geweest. Dit was een heel bijzondere situatie, dat die jongen binnen een paar uur zijn verhaal had verteld, dat hij had bekend. Dit is niet gebruikelijk. Meestal ontkennen ze en leggen ze de schuld bij het kind. Dat was hier niet het geval. Het was een heel normale jongen. Hij is naar zijn omgeving niet duidelijk geweest over wat hij bij de politie had verteld. Dit heb ik later begrepen. Ik heb later ook nooit een telefoontje gehad dat hij vond dat hij onder druk is gezet.

We zagen tijdens het verhoor meteen dat X emotioneel helemaal ervan af was. We hebben meteen hulp ingeroepen van het Algemeen Maatschappelijk werk (...)."

4.2. Politieambtenaar W. verklaarde dat hij in 1990 bij de recherche is gaan werken en toen ook jeugd- en zedenzaken is gaan doen.

Het verslag van het horen van W. vermeldt voorts over het verhoor van X het volgende:

"...X kwam op het politiebureau (en; N.o.) had volgens mij niet in de gaten waar het gesprek over zou gaan. We hebben hem verteld waarvoor hij werd aangehouden. Hij was bereid iets over zichzelf te vertellen. Wij wilden graag duidelijk krijgen wat voor werk hij deed, (...) en of hij paste in het beeld dat we door gesprekken over hem en observatie van hem hadden. Het is een normaal verhoor geweest. We hebben het gesprek rustig opgebouwd om te kijken wat er heeft gespeeld. We hebben hem de gelegenheid gegeven om erover te praten. Hij heeft ook duidelijk gemaakt dat hij een probleem had. Dit heeft hij tijdens het verhoor verteld. Het maakte best wel indruk op hem dat hij met zijn probleem op tafel moest komen.

Je confronteert hem dan met wat er is gebeurd (...) Hij vertelde dat hij de kinderen oppakte en langzaam kwam hij met het probleem boven tafel dat hij als hij de kinderen vastpakte daar een prettig gevoel bij had. Uit de verklaring blijkt dat hij zijn probleem erkende. Hij gaf aan dat hij graag geholpen zou worden, dat er dingen in zijn hoofd gebeurden die hij niet wilde. Als iemand tijdens een verhoor onder druk staat, geeft hij dit soort dingen niet toe. Ik zag wel dat hij het er moeilijk mee had dit te vertellen.

(...)

X heeft eerst verklaard dat hij er geen bepaalde beleving bij had als hij jongetjes optilde (...) en een paar regels later zegt hij dat hij er een prettig gevoel bij had. U vraagt mij of ik kan verklaren waarom X zo snel na elkaar verschillende dingen heeft gezegd. Het had misschien meer duidelijkheid gegeven als het verslag in een vraag/antwoord stijl was weergegeven. We hebben doorgevraagd op de antwoorden die X gaf. Bijvoorbeeld door te

vragen waar dat optillen dan op was gericht? Er zat wel een bepaalde opbouw in het verhoor. Dit zie je niet zo goed terug in de verklaring. Ik kan me voorstellen dat professor Wagenaar dit is opgevallen.

Vanaf 15 februari 2005 moeten we alle verklaringen op band vastleggen. Op dat moment was dat niet gebruikelijk bij het afnemen van verdachtenverklaringen. Daarom hebben we dat niet gedaan.

X is rond 9 uur het politiebureau binnengekomen en rond 14:30 uur vertrokken. We hebben koffie gedronken, 's middags eten voor hem geregeld en nog een pauze ingelast.

(...)

De stijl van formuleren van de verklaring wijst volgens prof. Wagenaar niet op een spontane verklaring van de verdachte. Ik wil op deze opmerking van prof. Wagenaar zeggen dat het theoretisch prachtig is dat een verklaring in eigen bewoordingen wordt weergegeven, maar dat is niet altijd mogelijk. Wel leg je de verklaring op het laatst voor en vraag je de verdachte of hij hetgeen op papier staat heeft bedoeld te verklaren. (...)

Misschien hebben we in deze zaak bij X tijdens het verhoor de vinger op de zere plek gelegd, zodat hij een bekennende verklaring heeft afgelegd. Je kent een verdachte niet. Je krijgt binnen een half uur een beetje een beeld van hoe iemand in elkaar steekt. Bij sommige verdachten krijg je nooit goed contact en ben je dagen aan het verhoren. Ik weet niet waarom X spontaan een verklaring heeft afgelegd. Hij heeft ook dingen verklaard die wij niet wisten. Hij heeft intieme dingen verklaard. Dit geeft wel een beetje de band aan die er is geweest tussen ons en X. Hij heeft nu wel willen en durven verklaren.

(...)

We hebben de inschatting gemaakt om hem niet alleen naar huis te laten gaan. Ik ben nog (...) met hem meegereden. Dit is een grote uitzondering. Hij zat er vreselijk mee dat hij dit thuis moest gaan vertellen. Daarvoor hebben we nog contact gehad met maatschappelijk werk..."

5. De verslagen van het horen van de politieambtenaren werden aan de gemachtigde voorgelegd. Zijn reactie houdt, voor zover deze het verhoor van X betreft, in, dat het proces-verbaal van dat verhoor geen rechtstreekse weergave daarvan is. Daarbij verwijst hij naar de reactie van prof. Wagenaar op de verslagen, die staat vermeld in een brief van 30 mei 2005 aan de advocaat van verzoekers.

Prof. Wagenaar gaat allereerst in op de aangifte en het achterwege blijven van verhoren van (het) jeugdige slachtoffer(s). De volgende kanttekeningen betreffen het verhoor van X.

Uit de verklaring van S. blijkt dat aan X beloften zijn gedaan: als je geholpen wilt worden moet je met de billen bloot. "Mogelijk heeft S. het anders bedoeld, maar dit ruikt naar het verkrijgen van valse bekentenissen in ruil voor hulp, zeg maar een zoet woordje, in de verdere procedure", aldus prof. Wagenaar. Verder wijst hij op de mogelijkheid dat de verhorend ambtenaren zelf X zijn opmerking over een geheim of een probleem hebben verbonden met daadwerkelijk misbruik van jonge kinderen, terwijl dit probleem niets anders inhield dan dat X opgewonden werd bij het bekijken van bepaalde beelden op de computer of doordat de jongens bij hem kwamen. Volgens prof. Wagenaar blijken W. en S. nog steeds niet in staat om onderscheid te maken tussen X' "probleem" en zijn feitelijk gedrag.

Beoordeling

6.1. Verzoekers klagen over de wijze waarop X door de politie is verhoord.

Het eerste deel van de klacht luidt dat X tijdens het verhoor onder druk is gezet, waardoor hij een bekennende verklaring heeft afgelegd. Verzoekers zijn van mening dat die verklaring niet klopt.

6.2. X heeft nauwelijks informatie nagelaten over de gang van zaken tijdens het verhoor.

In de afscheidsbrief aan zijn ouders schreef hij dat hij op het politiebureau werd "gebroken". Op de hem gestelde vragen zou hij "ja" en "nee" hebben geantwoord met het doel het politiebureau te kunnen verlaten. Een nadere toelichting over de wijze waarop hij zou zijn "gebroken" heeft X niet gegeven.

6.3. Politieambtenaar S. die X had verhoord, vond dat hij en zijn collega X niet onder druk hebben gezet en dat dat ook niet kón ten aanzien van bepaalde feiten die hen niet bekend waren. De collega, W., verklaarde dat het een normaal verhoor is geweest, dat het gesprek rustig is opgebouwd om te kijken wat er heeft gespeeld en dat X de gelegenheid is gegeven om erover te praten. S. en W. hebben verder verklaard dat X even heeft zitten huilen, dat hij tijdens het verhoor heel geëmotioneerd was en dat hij er vreselijk mee zat dat hij een en ander thuis moest gaan vertellen.

6.4. Uit het politiedossier kan worden opgemaakt dat tussen aanvang en einde van het verhoor vijf uren zijn verstreken. W. en S. hebben verklaard dat het verhoor is onderbroken voor koffie, lunch en een pauze.

6.5. Welbeschouwd heeft de korpsbeheerder niet op dit aspect van de klacht gereageerd.

Zijn argument dat het proces-verbaal van verhoor op ambtseed is opgemaakt en daarom juist is, gaat voorbij aan de klacht dat de politieambtenaren druk op X hebben uitgeoefend.

Mogelijk heeft de korpsbeheerder bedoeld dat de inhoud van de verklaring juist is. De Nationale ombudsman benadrukt op dit punt dat het niet zijn taak is en dat hij ook niet in staat is om te beoordelen of hetgeen X tijdens het verhoor heeft gezegd en wat in het proces-verbaal is opgetekend een waarheidsgetrouwe weergave vormt van X' contacten met kinderen.

6.6. Het vereiste van actieve en adequate informatieverwerving houdt in dat bestuursorganen bij de voorbereiding van hun handelingen de relevante informatie verwerven. Voor verhoren in het kader van een opsporingsonderzoek betekent dit dat moet worden gestreefd naar het verkrijgen van waarheidsgetrouwe informatie over een mogelijk strafbaar feit. Ook voor het verhoor van een verdachte betekent dit dat politieambtenaren gericht moeten zijn op waarheidsvinding, niet op het verkrijgen van een bekentenis. Daarbij kan het dienstig zijn de verdachte stevig aan de tand te voelen, specifieke ondervragingsmethoden toe te passen, hem te manoeuvreren in een positie waar geen uitvluchten meer mogelijk zijn. Politieambtenaren moeten er echter ook op bedacht zijn dat de verdachte die onder grote druk is komen te staan geen andere "uitweg" meer ziet dan het afleggen van een bekennde verklaring, ook als deze niet op waarheid berust.

In het Wetboek van Strafvordering (artikel 29, derde lid) en in mensenrechtenverdragen (zie Achtergrond, onder 2.) is vanuit een ander perspectief een grens gesteld aan de (wijze van) ondervraging van verdachten, namelijk het beginsel dat een verdachte niet mag worden gedwongen om door het afleggen van een verklaring mee te werken aan een tegen hem gericht opsporingsonderzoek of strafvervolging. Dit beginsel valt onder het grondrecht van een eerlijke berechting ("fair trial"), vastgelegd in artikel 6 van het In het Europees verdrag voor de rechten van de mens (EVRM).

6.7. De Nationale ombudsman leidt uit de tijdens het onderzoek verkregen informatie af dat het verhoor bij X veel emoties losmaakte, dat hij het daar erg moeilijk mee had en dat X, zoals hij dat zelf heeft uitgedrukt, "gebroken" was. Hij acht het aannemelijk dat X onder grote druk is komen te staan. De Nationale ombudsman kan zich voorstellen dat het vanuit het oogpunt van waarheidsvinding beter was geweest het verhoor op een eerder tijdstip te beëindigen. Daarmee is echter niet vastgesteld dat de betrokken politieambtenaren (bewust) druk op X hebben uitgeoefend om te verklaren op een wijze waarmee hij zichzelf zou belasten, laat staan dat daaruit blijkt dat ongeoorloofde pressie is uitgeoefend. Nu de klacht op dit aspect van het verhoor is gericht spitst de Nationale ombudsman zijn verdere overwegingen hierop toe.

6.8. De kanttekeningen van prof. Wagenaar voeren de Nationale ombudsman niet tot de conclusie dat ontoelaatbare druk is uitgeoefend. Prof. Wagenaar noemt als belangrijk punt bij de beoordeling van het verhoor, of van X weerstand mocht worden verwacht tegen "de af en toe voorkomende politiepraktijken". Prof. Wagenaar beantwoordt deze vraag impliciet ontkennend en voegt toe dat bij een persoonlijkheid (als die van X) extra voorzichtig moet worden omgegaan met verhoortechnieken. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman

is daarmee geen uitsluitend gegeven over de in deze zaak daadwerkelijk door de politie toegepaste verhoormethoden.

Verder heeft de Nationale ombudsman onder ogen gezien of de kanttekening van prof. Wagenaar dat de snelle, makkelijke bekentenis van X atypisch is (bij dit type delict) een aanwijzing vormt voor ontoelaatbare verhoormethoden. Dat er sprake is van een atypische bekentenis zou een aanwijzing kunnen zijn dat deze niet naar waarheid is afgelegd; dat hoeft echter niet noodzakelijkerwijs daaruit voort te vloeien. Of die bekentenis onjuist is, heeft prof. Wagenaar evenals de Nationale ombudsman niet vastgesteld. In ieder geval vloeit uit het gegeven dat een atypische bekende verklaring is afgelegd niet zonder meer voort dat de politie X op ontoelaatbare wijze heeft verhoord.

6.9. Verder verdient de aandacht dat X, toen het emotionerende verhoor achter de rug was, geruime tijd geen afstand heeft genomen van zijn verklaring bij de politie. Zo vermeldt het behandelplan van de Ambulante Forensische Psychiatrie dat de hulpvraag van X luidde dat hij wilde leren begrijpen hoe hij tot zijn daad gekomen was. X heeft dit behandelplan op 5 september 2001 ondertekend.

Toen de zitting door middel van een dagvaarding was aangekondigd, heeft X in een brief aan de reclassering geschreven dat hij weet dat hij niets fout heeft gedaan en dat absoluut niet waar is wat justitie erachter zoekt.

6.10. Ten aanzien van het verhoor in zijn geheel komt de Nationale ombudsman tot de conclusie dat niet kan worden geoordeeld dat het vereiste van actieve en adequate informatieverwerving of het grondrecht van de verdachte om niet door het afleggen van een (bekennende) verklaring mee te werken aan een tegen hem gericht strafrechtelijk onderzoek is geschonden.

In zoverre is de onderzochte gedraging behoorlijk.

6.11. Op een concreet punt valt het oordeel van de Nationale ombudsman echter anders uit. De verhorende ambtenaren hebben tijdens het verhoor tegen X gezegd dat hij met de billen bloot moest, wilde hij hulp krijgen. Mede op basis van het slot van de verklaring van X neemt de Nationale ombudsman aan dat hier is bedoeld op deskundige, psychosociale hulpverlening. Ook is denkbaar dat met hulp is bedoeld op, of dat X dit heeft opgevat als bijstand ten behoeve van een gunstige afwikkeling van de strafzaak tegen hem. In beide gevallen betreft het hulp die voor X van het grootste belang was in de in alle opzichten benarde positie waarin hij verkeerde. Hem werd in feite voorgehouden dat deze hulp slechts toegankelijk zou zijn wanneer hij "alles" zou bekennen. Aldus hebben de politieambtenaren een onjuiste voorstelling van zaken gegeven die X - in de conditie waarin hij verkeerde - ertoe kan hebben gebracht datgene te verklaren wat de verhorende ambtenaren van hem verlangden, niet wat hij zelf beoogde te verklaren.

Op dit punt is gehandeld in strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverwerking, dat meebrengt dat het streven naar waarheidsvinding voorop dient te staan, en is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

7.1. Verzoekers klagen er met betrekking tot het verhoor verder over dat uit de verklaring van X is af te leiden dat die verklaring geen directe weergave is van hoe hij daadwerkelijk heeft verklaard en hoe het verhoor is verlopen. Met "verklaring" is hier kennelijk bedoeld de weergave van X' verklaring in het proces-verbaal van verhoor.

7.2. De korpsbeheerder stelde zich op het standpunt dat proces-verbaal van verhoor juist is, immers het is op ambtseed opgemaakt.

7.3. Politieambtenaar W. deelde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman mee dat de wijze waarop het verhoor was opgebouwd niet zo goed in de verklaring is terug te lezen. Hij kan zich voorstellen dat dat prof. Wagenaar is opgevallen. Het is volgens hem niet altijd mogelijk een verklaring in eigen bewoordingen weer te geven, maar de verdachte krijgt wel de gelegenheid de verklaring door te lezen, waarbij de vraag wordt gesteld of hetgeen op papier staat de strekking weergeeft van wat hij heeft gezegd.

7.4. In de rapportage, die verzoekers ter onderbouwing van hun klacht lieten opstellen, stelt prof. Wagenaar dat de verklaring van X iedere eigenschap, die haar zou kwalificeren als een door de verdachte zelf geformuleerde herinnering, mist. Volgens hem is het goed mogelijk dat de verbalisanten de tekst geheel zelf hebben opgesteld, waarbij de verdachte slechts de rol zou hebben gehad om een en ander te beaamen en uiteindelijk te ondertekenen. Later in zijn rapport schrijft hij dat aan de verklaring overduidelijk de geur van constructie door de betrokken ambtenaren hangt.

7.5. Het vereiste van professionaliteit houdt in dat ambtenaren met een bijzondere training of opleiding jegens burgers overeenkomstig de standaarden van hun beroepsgroep handelen, in casu de standaarden voor de verslaglegging in een proces-verbaal van het verhoor van een verdachte. In artikel 29, derde lid Sv wordt voorgeschreven dat verklaringen van verdachten zoveel mogelijk in hun eigen woorden worden weergegeven in het proces-verbaal. Dit geldt meer in het bijzonder voor een bekennende verklaring (zie Achtergrond, onder 1.). Daarmee wordt beoogd dat niet de zienswijze van de verhorende ambtenaar, maar die van de verdachte in het proces-verbaal wordt vervat. Tot die standaard behoorde (destijds) niet dat van een verhoor van een verdachte in een zaak als die tegen verzoeker een geluids- of video-opname moest worden gemaakt.

7.6. De Nationale ombudsman overweegt allereerst dat het feit dat X zijn verklaring heeft ondertekend niet kan worden beschouwd als "bewijs" dat X' relaas volledig en nauwkeurig is opgetekend. Het onderzoek heeft immers uitgewezen dat X zeer geëmotioneerd was, in eigen woorden: "gebroken" en na afloop naar huis moest worden begeleid. Het is dan ook zeer wel mogelijk dat hij niet zozeer heeft getekend voor de precieze weergave van zijn

relaas, als wel met de bedoeling er vanaf te zijn, zoals hij ook heeft geschreven "ja" en "nee" te hebben geantwoord om het politiebureau te kunnen verlaten.

7.7. Op basis van de tekst van het proces-verbaal overweegt de Nationale ombudsman dat de voorlaatste alinea, beginnend met "Ik erken" niet de kenmerken draagt van een door X zelf geformuleerde bekentenis. Gelet op onder meer de gebruikte kwalificaties als "ontuchtige handelingen" en "minderjarige" jongetjes, oogt deze passage veeleer als een samenvatting en conclusie van de verbalisanten waarmee X heeft ingestemd, althans waarvan hij niet uitdrukkelijk afstand heeft genomen.

Dit voert de Nationale ombudsman echter niet tot de conclusie dat het proces-verbaal in strijd met artikel 29 Sv en het vereiste van professionaliteit is opgemaakt, omdat de voorafgaande tekst wel een deugdelijke weergave van X' eigen verhaal kán zijn. Als dit laatste werkelijk zo is, betekent dit dat X' verklaring met bekende strekking daarnaast ook in voldoende mate in eigen woorden is weergegeven. Daaraan doet niet af dat in de tekst hier en daar, bijvoorbeeld waar staat dat X "inderdaad" het een of ander heeft gedaan, kennelijk een gesloten vraag van de verhorende ambtenaren is opgenomen, die door X in bevestigende zin is beantwoord.

7.8. Al met al komt de Nationale ombudsman tot de conclusie dat, nu geen geluids- of video-opname van het verhoor voor handen is, niet kan worden vastgesteld of het proces-verbaal voldoet aan genoemd vereiste van professionaliteit, waarin hier is begrepen de eis die artikel 29 Sv aan het proces-verbaal van verhoor van een verdachte stelt.

De Nationale ombudsman onthoudt zich op dit punt van een oordeel.

slotbeschouwing

Verzoekers hebben zich tot de Nationale ombudsman gewend met klachten die voortvloeien uit de strafzaak tegen hun zoon en de nasleep daarvan, meer in het bijzonder de contacten met het Openbaar Ministerie. De afgrenzing van de bevoegdheid van de Nationale ombudsman ten opzichte van de rechter en de opzet van het Nationale ombudsman-onderzoek - naar concrete gedragingen jegens verzoeker - hebben meegebracht dat in dit rapport de bron van de klachten - de (wijze van) strafvervolgging - onderbelicht is gebleven, terwijl secundaire grieven en een enkel aspect van het politieonderzoek wel onderzocht en beoordeeld zijn. Dat is onbevredigend. Dit betekent dat waarschijnlijk een aantal vragen van met name de ouders van X niet beantwoord zijn. Gelet op de grenzen die de Nationale ombudsman bij zijn onderzoek toch moet respecteren is dat echter niet anders.

Zo is de telkens in de (van de zijde van verzoekers aangedragen) stukken opduikende kritiek dat X op basis van een te magere onderzoek is gedagvaard, niet als klacht in het

Nationale ombudsman-onderzoek betrokken. Dat heeft te maken met het feit dat deze beslissing van de officier van justitie aan de rechter ter toetsing kon worden voorgelegd door middel van een bezwaarschrift tegen de dagvaarding (art. 262 Sv). Aldus was deze beslissing aan rechterlijk toezicht onderworpen, reden waarom de Nationale ombudsman op grond van de wet niet bevoegd is daarover een oordeel uit te spreken.

Zich bewust van deze grenzen aan zijn bevoegdheid maakt de Nationale ombudsman de volgende kanttekeningen.

De Nationale ombudsman signaleert een contrast tussen de enorme impact van de zaak voor de verdachte en het beperkte opsporingsonderzoek op basis waarvan werd besloten tot dagvaarding van X ter openbare terechtzitting. Politie en Openbaar Ministerie hebben in het onderzoek naar de melding van een moeder over het betasten van haar zoontje niet "alle middelen uit de kast gehaald". Zo was denkbaar geweest dat de rechter-commissaris in het vooronderzoek betrokken was geweest en/of de kinderen om wie het ging zelf waren verhoord, bijvoorbeeld in een speciaal daarvoor bestemde studio. Verder is de informatie die voor politie en Openbaar Ministerie kennelijk doorslaggevend is geweest - het relaas van X - vastgelegd op een wijze die niet controleerbaar is en twijfel doet rijzen over de nauwkeurigheid van de weergave en weinig informatief is over de omstandigheden waaronder X heeft verklaard. Indien een band- of video-opname van het verhoor zou zijn gemaakt, zou dit wel controleerbaar zijn geweest.

Die constatering is niet alleen voor de onderhavige zaak van belang, maar geldt voor de verslaglegging van verhoren in ieder opsporingsonderzoek. In een proces-verbaal doet de verhorend ambtenaar schriftelijk verslag van wat hij heeft waargenomen tijdens een verhoor, meer in het bijzonder van wat de verdachte (of getuige) heeft gezegd. Het betreft dus een indirecte weergave in een vorm die minder geschikt is om over te brengen hoe de communicatie, met inbegrip van de non-verbale, tijdens het verhoor is verlopen.

In zoverre is het proces-verbaal als bron van informatie over het verhoor van de verdachte gebrekkig.

Toch wordt in geval van discussie over de weergave van de verklaring en de omstandigheden waaronder deze is afgelegd veelal teruggevallen op het proces-verbaal als kenbron bij uitstek. Illustratief is de reactie van de korpsbeheerder op de klacht van verzoekers omtrent de weergave van de verklaring in het proces-verbaal en het verloop van het verhoor. Hij volstond met een verwijzing naar het proces-verbaal dat op ambtsead opgemaakt en derhalve juist is.

Bij gebrek aan beter moest in een verder verleden wel genoegen worden genomen met een proces-verbaal. Dat argument voldoet niet meer nu inmiddels allerlei technieken voor beeld- en geluidregistratie zijn ontwikkeld en ruimschoots beschikbaar zijn gekomen, die een meer volledige en beter controleerbare weergave van een verhoor kunnen opleveren.

Dat heeft er echter niet toe geleid dat in de praktijk op ruime schaal gebruik wordt gemaakt van technische hulpmiddelen. Het opnemen op geluids- of videoband van een verhoor is maar in een beperkt aantal situaties verplicht gesteld. Voor een aantal zedendelicten bijvoorbeeld schrijft de met ingang van 1 februari 2005 geldende Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik opname van verhoren voor. De voorstellen die zijn ontwikkeld naar aanleiding van het rapport-Posthumus over de Schiedamse parkmoord gaan weliswaar verder, maar beslaan slechts een klein gedeelte van het strafrechtelijk spectrum: zeer ernstige delicten, verhoren waarbij een jeugdige of zwakbegaafde is betrokken. Dat betekent dat het verhoor van de verdachte in een zaak als in dit onderzoek aan de orde was, volgens deze voorstellen niet verplicht zou zijn opgenomen.

Toch kunnen ook anderen dan de in de aanwijzing en de voorstellen genoemde verdachten, overrompeld als zij kunnen zijn door plotselinge aanhouding, in onzekerheid over wat hun te wachten staat, onbekend met het gewicht dat (de weergave van) hun woorden in het strafproces kan worden toegekend, verklaringen afleggen die later ter discussie komen te staan. Strafvervolging kan ook bij delicten waarop de wet geen zeer hoge gevangenisstraf stelt zeer diep ingrijpen in het leven van de verdachte.

De Nationale ombudsman beveelt daarom een benadering aan waarin geluidsband- en/of beeldregistratie van verhoren uitgangspunt in plaats van uitzondering is.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het *arrondissementsparket te Leeuwarden* is niet gegrond ten aanzien van:

- het niet meedelen door de officier van justitie K. dat hij bekend was met een brief van X;
- het beantwoorden van vragen en het verwijzen naar de verklaring van X door de officier van justitie K.;
- de houding van het Openbaar Ministerie bij de klachtbehandeling.

De klacht over de onderzochte gedraging van *het regionale politiekorps Friesland* is

overwegend niet gegrond ten aanzien van:

het onder druk zetten tijdens het verhoor;

gegrond, wegens schending van het vereiste van actieve en adequate informatieverwerking, voorzover:

X tijdens het verhoor onder voorwaarde hulp in het vooruitzicht is gesteld.

Ten aanzien van de weergave van X' verklaring in het proces-verbaal onthoudt de Nationale ombudsman zich van een oordeel.

AANBEVELING

De Nationale ombudsman dringt er bij de minister van Justitie op aan om in instructies aan Openbaar Ministerie en politie als uitgangspunt te hanteren dat het opnemen van verhoren van verdachten op video/geluidsband wordt voorgeschreven en om in kaart te brengen in welke gevallen van opname kan worden afgezien in verband met de geringe toegevoegde waarde daarvan en verzoekt de minister hem daarover binnen drie maanden te rapporteren.

Onderzoek

Op 11 juli 2003 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de familie XX te Q, ingediend door de heer mr. Hoekstra te Rekken, met klachten over gedragingen van het regionale politiekorps Friesland en van het arrondissementsparket te Leeuwarden. Het verzoekschrift gaf de Nationale ombudsman aanleiding tot het beleggen van een bijeenkomst waarbij verzoekers, bijgestaan door hun gemachtigde en een advocaat en twee onderzoekers van het Bureau Nationale ombudsman aanwezig waren. In dit gesprek is vastgesteld welke gedragingen verzoekers onderzocht wilden zien. Op basis daarvan heeft de Nationale ombudsman de gedragingen geformuleerd die hiervoor zijn vermeld onder het kopje Klacht. De Nationale ombudsman stelde op 8 juni 2004 een onderzoek in naar deze gedragingen.

De gedraging van het regionale politiekorps Friesland wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Friesland (de burgemeester van Leeuwarden). De gedraging van het arrondissementsparket te Leeuwarden wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Justitie.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder en de minister verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Leeuwarden over de klacht met betrekking tot de gedraging van het regionale politiekorps Friesland geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Verder zijn de betrokken ambtenaren in de gelegenheid gesteld om op de klacht te reageren. Politieambtenaren S. en W. werden telefonisch gehoord.

Tevens werd de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Justitie een aantal specifieke vragen gesteld.

Tijdens het onderzoek kregen betrokkenen de gelegenheid op de verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De reacties van verzoekers gemachtigde en van de minister van Justitie, waarbij de hoofdofficier van justitie en de betrokken officier van justitie zich hebben aangesloten, gaven geen aanleiding het verslag aan te vullen.

De betrokken politieambtenaren gaven binnen de gestelde termijn geen inhoudelijke reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

1.1. Verzoekschrift van 10 juli 2003, met bijlagen, waaronder:

de afscheidsbrief van X;

de brief van X van 27 december 2001 aan de reclassering;

1.2. De machtiging van verzoekers aan de heer Hoekstra, ingekomen op 10 september 2003;

1.3. Via de gemachtigde op 10 maart 2004 ontvangen stukken, waaronder:

het door de politie jegens X opgemaakte proces-verbaal;

het behandelplan van de Ambulante Forensische Psychiatrie;

het voorlichtingsrapport van de reclassering;

1.4. Op 7 april 2004 via de gemachtigde ontvangen stukken uit de interne klachtprocedure, waaronder:

brief van 22 mei 2002 van Hoekstra aan de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie;

gespreksverslag van 14 mei 2002, opgesteld door de plaatsvervangend hoofdofficier;

brief van 15 mei 2002 van Hoekstra aan de plaatsvervangend hoofdofficier;

- 1.5. Op 29 april 2004 ontvangen commentaar van de broer van X op het gesprek van 6 februari 2002;
2. Standpunt van de korpsbeheerder van 6 juli 2004, met bijlagen, waaronder afschriften van op deze zaak betrekking hebbende rapportages, mutatierapporten en processen-verbaal.
3. Standpunt van de minister van Justitie van 26 juli 2004, met bijlagen, waaronder:
ambtsbericht van de hoofdofficier van justitie van 15 juli 2004;
brief van 11 juni 2002 van Hoekstra aan de hoofdofficier van justitie;
4. Briefrapport van prof. Wagenaar van 9 augustus 2004;
5. Reactie van 7 september 2004 van verzoekers op de standpunten van de korpsbeheerder en de minister van Justitie;
6. Op 20 september 2004 ontvangen mailbericht van de broer van X, gericht aan Hoekstra;
7. Reactie van 16 december 2004 op de rapportage van prof. Wagenaar van de minister van Justitie;
8. Verklaringen op 16 februari 2005 afgelegd door politieambtenaren W. en S.;
9. Reactie van de heer Hoekstra van 12 juni 2005, met als bijlage een brief van prof. Wagenaar aan de advocaat van verzoekers met een bespreking van de onder 8. genoemde verklaringen.
10. Reactie van de minister van Justitie en van Hoekstra op het verslag van bevindingen

Achtergrond

1. Wetboek van Strafvordering

Artikel 29

"1. In alle gevallen waarin iemand als verdachte wordt gehoord, onthoudt de verhoorende rechter of ambtenaar zich van alles wat de strekking heeft eene verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden dat zij in vrijheid is afgelegd. De verdachte is niet tot antwoorden verplicht.

2. Voor het verhoor wordt de verdachte medegedeeld dat hij niet verplicht is tot antwoorden.

3. De verklaringen van den verdachte, bepaaldelijk die welke eene bekentenis van schuld inhouden, worden in het proces-verbaal van het verhoor zooveel mogelijk in zijne eigen woorden opgenomen. De mededeling bedoeld in het tweede lid wordt in het proces-verbaal opgenomen."

2. Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, gesloten te New York op 19 december 1966 (IVBPR)

Artikel 14, derde lid, onder g

"3. Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging heeft een ieder, in volle gelijkheid,

recht op de volgende minimumgaranties:

(...)

(g) niet te worden gedwongen tegen zichzelf te getuigen of een bekentenis af te leggen."

3. Wetboek van Strafrecht

Artikel 247, eerste lid (tekst geldend tot 1 oktober 2002)

"1. Hij die met iemand van wie hij weet dat hij in staat van bewusteloosheid of lichamelijk onmacht verkeert, dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt dat hij niet of onvolkomen in staat is zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden of met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren buiten echt ontuchtige handelingen pleegt of laatstgemelde tot het plegen of dulden van zodanige handelingen buiten echt met een derde verleidt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie."